

Szerkesztőségi iroda:

Főutca 186. sz. — Ide intézendő minden a lap szellemi részére vonatkozó közlemény.

Hirdetések elfogadtatnak a kiadó hivatalban Nagy Ferenc könyvkereskedésében Gyulán.

Hirdetések díja: Egy négy hasábos Garmondsor 5 kr. — Bélyegdíj 30 kr.

BÉKÉS

Megjelenik hetenként egyszer minden vasárnap.

Előfizetési feltételek:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Az előfizetések bérmentesített levelekben a lap kiadó hivatalához intézendők.

politikai, gazdasági és ismeretterjesztő hetilap.

A törvényhatóságok s községek rendezése.

I.

Az alkotmányos államgépezet alkatrészei, a megyék- és községeknek, feszült figyelemmel várt rendezésére vonatkozó ministeri törvényjavaslat, — ime napvilágot látott. — Minden gondolkodni szokott honpolgárt kíváncsivá tett ama kérdés, vajjon milyen lesz e törvényjavaslat? Hogyan lesznek a megyék, az alkotmány véd-bástyáinak tartott eme régi kegyeletel intézmény, a képviselési s felelős ministeri rendszerrel összeegyeztetve? — hogy tartják meg önkormányzatukat, szabad vitatkozási, felirási, a kormány rendeleteinek végrehajtásában ellenőrzési jogukat; szóval mennyi jog és mennyi felelősség ruháztatik a megyékre?

A községek, melyek demokratikus szellemben, eddigénél tágabb hatáskört, kiterjedtebb életet, több önállóságot, a megyék gyámkodása alóli emancipációt kívánni jogosítvaik, hogy legyenek a megyékhez viszonyítva? — Végre, mily befolyás engedtetik egyeseknek a községi s megyei közügyekbe?

Mindezekre megfelel a beltügyi ministeri törvényjavaslat. — Kitészik ebből mindenek előtt az, hogy az alkotmányos megyék alakjának fenntartására különös figyelem fordított, — bizonyosan, nehogy a nemzet szokásán erőszakos újítás ejtessék s a politikai élet láncolatossá fejlődésében mintegy lézágattal, oly új intézmény hozassék létre, mely méltó visszatetszést idézne elő.

Hogy eme új megyei és községi tervezet belső szerkezetében a régiről némi eltérés vehető észre, annak oka, mert a mostani megyék egészen más elemekből állanak mint a régiek, és mert az országos kormányforma lényegesen átváltozván, a megyéknek ezeli összeegyeztetésében kikerülhetetlen volt bizonyos újításokat létre hozni, melyek összhangzattal, rendszeres összefüggést biztosítanak az önkormányzatnak.

A megyék megtartják önkormányzatukat, a vitatkozás, kérelmezés, felírás, levelezés jogát s közvetítőt az állami közigazgatásnak.

A megyék megszabják évi költségeiket, ehhez képest tisztviselőik számát és fizetését magok határozzák meg s a megye lakosságára, az országos adó alapján külön megyei adót vetnek, mely kétféle:

Központi költségekre kivetett adó; mi alatt azon költségek értetnek, melyek minden községet egyiránt érdekelnek, legyen az szabad királyi, rendezett tanácsu, nagy vagy kis község. — Ezzel a megyék épületeinek fenntartása vagy újak emelése, közutak, hidak építése, vizek szabályozása, — központi tisztviselőség, mint alispán, jegyzőség, főügyész, főorvos, főmérnök s e nemü segéd hivatalos személyzet fizetése fedeztetik.

Járási költségekre kivetett adó, melyhez csak a nagy és kis községek járulnak, — mennyiben a járási tisztviselő, mint szolgabírók, s a rendőrség, — ez utóbbi addig, míg országossá nem alkittatik át, — csupán ezek érdekében állittatnak fel.

Az ekénti megadóztatás elvben csak helyesnek mondható, mert így a megyei költséghez minden község annyival járul, a mily arányban igénybe veszi a megye kormányzatának előnyeit, — annál is inkább helyes, mert a törvényjavaslat biztosítást nyújt arra, hogy az állami adó

ugyanannyival apad, a mennyi eddig, az országos költségvetésben, a megyék fenntartására felvétellett. — Előnye ennek különösen a nagy és gazdagabb megyékre nézve az, hogy itt, a központi költségek tán nem nagyobbak, mint az utóbbi megyékben, melyekben kevesebb adó alapra vetttévén a hasonmennyiségű költségek, sulyosabban nehezdednek a megye lakosságára.

Nagyobb nehézség tétetik azonban az adó bezedésénél s átszolgáltatásánál, — mert a törvényjavaslatban, az egyesekre kivetendő megyei adó, az országos adóval céloztatik beszédetni s az adó pénztárakba beszolgáltatni, honnan aztán a megyék, a beszédett országos adó arányában kapnak ki a magok illetőségét Rövidebb útja lenne ennek, ha a megyei adó, a községi adóval együtt vetttén ki és szedtetnék be, s így a községek részéről egyenesen a megyének szolgáltatnék át.

Az adóhivatalokra nézve általában reményleni lehetett, hogy azok, mostani külön vált minőségökben megszűnttetetnek, s a megyei kormányzatba olvasztatnak. — E hivatalok, legyen annak oka a volt abszolút kormány hátrahagyott eleven emléke, legyen az elfogultság, mellyel e hivatalok működése még most is, valami idegenszerű hatalommal identificáltak, — elég az hozzá, hogy azokat a megyei tisztviselők nagyobb részt ignorolják, a községek előjárói türelmetlenül szemlélik, a nép meg épen félelemmel kerüli, és mindent hisz, csak azt nem, hogy ez intézmény nemzeti, alkotmányos.

Mily baj az, hogy a pénzügyi hivatalnokok külön hivatalos osztályt képeznek, hogy külön gazdálkodást visznek, a községekkel közvetlenül rendelkeznek, a midőn a politikai közegek csak úgy fogukon keresztül biztatják az eljárókat, amazok rendeleteinek teljesítésére, magok pedig Pilátusként mossák kezeiket, — azt csak az tudja, ki e feszült viszonyt közelebről ösmeri.

A megyékbe kell olvasztani e hivatalokat! — ne pénzügyi, hanem közigazgatási tisztviselők intézzék az adóügyet, intézzék pedig szigorú felelősség mellett, — a pénzügyi tisztviselők szorosán csak a beszédett pénzt vegyék át számadás terhe alatt s rendeltetése helyére szolgáltatassék.

Még egy másik, lényeges kiegészítő része is kimaradt a törvényhatóság egykori jogának; — a törvényjavaslatból legalább ki nem vehető, — s ez a *katonai elhelyezés joga*. — A legsúlyosabb legegyszerűtlenebb terhe, a katonatartás terhe; mert míg az adót, minden honpolgár, vagyonához aránylag viseli, addig a katona tartás csak egyesekre nehezül, de azokra oly sulyosan, hogy annak elviselése vajmi keserű. — Hogy egy mivelt ország első kötelessége a közterhet aránylag elosztani, s a tulajdonjog szentségét védelmezni — az tagadhatatlan. Fájdalom, hogy mi, anyagi helyzetünkkel fogva sokáig nem leszünk ott, hogy a katonaságot ne egyesek magán hajlékába, a tulajdonosoknak a házból kiszorításával, hanem országos közlaktanyákba helyeztetjük el, — de még is, hogy e terhet legalább aránylag ne osszuk fel magunk között, hogy a megyének joga ne legyen a katonaságot időnként egyik községből a másikba áthelyeztetni — az nem lehet; e jogot kivívni — ha nem lenne — az országos képviselő testület fontos feladata.

Az árvagygyek, melyek eddig is a megyénél

ugyan, de annak törvényszéki osztályánál intéztettek, most a közigazgatási megye kezelése alá esnének; mennyiben ezek intézésére egy árvagygyamiszék felállítása javasoltatik. Ez bizonyosan nagy értetik, hogy az örökösödéseket, s az ezekből kifolyó jogi és törvényes ügyeket ezentul is a törvényszék tisztázzandja s csak az árvák vagyona, s így az árvagygyek gazdasági ága esnék első sorban a községi gyám, illetőleg községi képviselő kezelésére alá, kik számadásaikat, a megyei árvagygyamiszék elé terjesztendik, s hivatásukat ennek felügyelete alatt teljesítendik.

A bizottmányok s községi képviselő testületek alakításánál új szabály gyanánt javasoltatik, hogy azok fele olyanokból álljon, kik legtöbb adót fizetnek. A közteher viselés gyakorlati alkalmazásánál mindenestre méltányos, hogy azok kik nagy terhet visznek, ott hol a haladás zászlaja alatt különbféle új intézmények létesítése föl tanácskoznak a jó lelkű, értelmes ugyan, de kevésbé vagyonos rész, — bele szólhassanak — nehogy a reájok nehezdedő terhe — elviselhetlenné váljék.

A közép — ugynevezett értelmes osztály adója kétszerezve vétetik, hogy a teherviselés alapján is tagjai lehessenek a bizottmánynak illetőleg községi képviselő testületnek. — E kedvezmény ugyan esekély biztosíték reájok nézve, mert kik tisztán értelmi képességekkel tartják fenn magokat, azok, vagyoniilag a birtokos osztálytól bizony távol állanak, s így az adófizetés alapján kevesen jutnak a bizottmányokba, ha csak nem választás útján, hol szabad tér nyílik megválasztásukra.

A megyei bizottmányba községenként, minden 500 lélek után egy képviselő választatik: — így például Békés megyére, 200,000 lakosa után 400 képviselő esik, kiknek fele a legtöbb adó fizetőből telnek, — fele pedig a községenként megejtendő választás útján állittatnék össze. — A községek tehát, minden 1000 lakos után két bizottmányi tagot választanak a megyébe, — a községi képviselő pedig, rendezett tanácsu városokban, legkevesebb 48, legtöbb 200 tagból álland. — Nem rendezett községekben legkevesebb 24, legtöbb 48 képviselő leend.

Ezen számítás szerint a mi Békés megyei nagy községeink, mint nem rendezett tanácsuak egy némelyike ugyanannyi képviselőt választ a megyei bizottmányba, mint saját községi képviselő testületébe, sőt lehet község, mely erősebben lesz képviselve a megyénél, mint saját képviselőtestületében, a mi valóban megfordított arány.

A képviselők választására elég tág census jelöltetett ki, mert kivéve azokat, kik csupán személyes kereseti adót fizetnek, mindnyájan adófizetők választási joggal bírnak. — A mely községben 600-nál több választó van, ott a község választó kerületekre osztatik, — minden kerület csak aránylagos számban választ képviselőt, így, ha egy község 4 kerületre oszlik, s 20 képviselőt kell választani, esik egy kerületre 5 képviselő választása, kik nem szükségkép a kerületből, hanem az összes községből választathatók. — Hát ha a választók bizalma, kevés eltéréssel egy s ugyanazon 5 egyénben pontosul össze, honnan telik az összes 20 képviselő?

És ha egyik másik távolabbi terület, a község központjában lakó érdemes lakostársára, azon gondolatban nem szavaz, hogy az ugy is saját kerületében választatik meg s szavaz a maga kerületében lakó kevésbé alkalmasra?

— Megtörténhetik, hogy nem akarva, de véletlenül épen a legérdemesebbek kimaradnak, s a kevésbé alkalmasak lesznek — a közönség megjelölésére — a közügyek élére állítva.

— A megyék és községek rendezéséről szóló törvényjavaslat általános figyelem és tüzetes vita tárgya jelenleg, s ez természetes, mert bizonyára a megyék és községek rendezése képezi belügyi reformunknak ugyszólván sarkpontját. Ezért, s mert lapunk — rendeltetéséhez híven — kiválólag vidéki, vagy jobban szólva: megyei érdekek képviselője akar lenni: e céllal nagyon egybeférőnek s helyén látjuk az említett fontos törvényjavaslatokkal e hasábkon tüzetesebben foglalkozni, mely javaslatok egész terjedelemben közlését azonban, korlátolt terünknek fogva, kénytelenek vagyunk mellőzni.

A törvényhatósági határozatok jogervénye az új törvényjavaslat szerint.

Szentkirályi Móric ur a vármegyék rendezéséről irt jéles értekezésében, a megyék viszonyának a ministerium irányában zsinormértékű, egyszersmind a megyék fölötti ministeri ellenőrködésnek jellemző határvonalául, következő elvet állít föl: „a megyék oly végzéseiket, melyek kirekesztőleg saját maguk belügyeit illetik, felsőbb helybenhagyás nélkül is végrehajthatják, — oly végzéseiket ellenben, melyek az ország közügyeivel, vagy szomszédaiak érdekeivel érintkeznek, csak ministeri helybenhagyás után vehetik foganatba; a felebbfolyamodás a megye bármely végzésétől, bárkinék is szabadságában állván.”

Amennyiben a megyei lakosoknak a megyei közgyűléseken tárgyalás alá kerülő magán ügyei a megye belügyi közé számíthatók, annyiban a fentebbi elv az eddigi gyakorlatiak fele megmelyszerint a megyék legtöbbjei végzéseiket, önmagokban jogervényeseknek s az azok ellen közbe tett felfolyamodásokra tekintet nélkül végrehajthatóknak tartják, sőt merült fel eset arra nézve, hogy egyike legtekintélyesebb megyénknek, bizonyos közbirtokossági ügyben az általa hozott vagyon-zárlati végzés ellen az illető közbirtokosok által benyújtott felfolyamodást visszautasította, s annak felsőbb hatósági elintézését be nem várva, a végzésnek karhatalmi foganatosítását elrendelte, egyszersmind pedig az ezen eljárás ellen óvást tevő közbirtokosok irányában tiszti keresetet indított.

Könnyen belátható, hogy ilyen elvnek gyakorlati alkalmazása illuszióssá teszi a kormány felügyeleti s felülvizsgálati jogát, nullifikálja egyes érdekelteknek a megyei végzések ellen közbetett felfolyamodását és a megyéket némely esetekben a magán tulajdonjog törvény-ellenes korlátozására is vezetheti.

Ugyanis érvényben levő régi törvényeink szerint, a megyei közgyűlések több esetekben feljogosítják a magán vagyonra zárlatot rendelni, s ezen közhatalmági felügyeleti jognál fogva nem csak egyes birtokosokat, hanem közbirtokossági testületeket is magántulajdonuk feletti szabad rendelkezésben, zárgondnok kinevezésével korlátozni, mint például — tékozlás vagy erdőpusztítás eseteiben.

Ha már a megyei közgyűléseknek illetén, a magán tulajdonjogot megszorító végzéseit, a közbetett felfolyamodásnak felsőbb hatósági elintézése előtt végrehajthatók lennének, ez a magánjogi viszonyokban olyatén bonyodalmakat és sérelmeket okozhatna, melyek a végzésnek a végrehajtás után történendő megváltoztatása vagy megsemmisítése esetében alig lehetnének kiegyenlíthetők s orvosolhatók.

A fent említett vizsátságok jövedőbeni megszüntetése végett igen célszerű és a gyakorlati szükségnek megfelelő a köztörvényhatóságok rendezéséről szóló törvényjavaslatnak 4-ik §-ában foglalt azon intézkedés, mely szerint: „magán felek a törvényhatóság sérelmes határozatai ellen a kézbesítéstől illetőleg a kihirdetéstől 15 nap alatt az illető ministerhez folyamodhatnak. — A folyamodvány az alispánnak illetőleg polgármesternek adandó be, ki azt 8 nap alatt felterjeszteni köteles. — Azt hogy a határozat csak birtokon kívül fellebbezhető, magában a határozatban világosan ki kell fejezni. E záradék hiányában a határozat birtokon belül fellebbezhető.”

Kimutatása

Békésmegye egészségügyi állapotának s népmozgalmi forgalmának a lefolyt 1869. évről.

I. Egészségügyi viszonyok.

A mult év egészségügyi viszonyai általában kedvezők voltak, a mennyiben semmi határozott az egész megye területén uralkodó járványos kórkat nem észleltetett s a járványok, melyek egyes községekben p. o. Dobozen a gyermekek között uralgott vörheny, az orosházi járásban ugyancsak a gyermekek között mutatkozott hártás torokgyík, csak mint helyi járványok éltek le magukat. — Gyakoriak voltak a téli hónapok alatt a légzési szervek hurutos bántalmái s e hónapok alatt a kórmentő hurutos-labor volt, mely aztán az enyhébb tavaszi hónapok beálltával a ragályzasi kóroknak adott helyet, a nélkül azonban, hogy ez utóbbiak is járványosokká fajultak volna. E kórmentő befolyása alatt több községekben a hagymáz a szokottnál nagyobb számmal merült fel; lefolyása azonban többnyire szelidnek mutatkozott s azok, kik e kórnak áldozatul estek, nagyobbára vagy már előzetesen különben is senyves egyének, vagy olyanok voltak, kik az ezen betegségnek szigorú következettséggel alkalmazandó ápolást, különösen a tisztaság tekintetében nélkülözni valának kénytelenek. A felmerült hasonnemű zymoticus kórok közül szörványos esetei mutatkoztak a vörhenynek, himlőnek s tiz esete a hány-székelésnek.

II. Népmozgalmi forgalom.

1) Szaporúság.

Született a mult 1869. évben 11,023 gyermek, ezek között volt finemű 5690, nőnemű 5333, ezek között volt törvényes 10,635, törvénytelen 388, ikerszülés volt 156, hármás szülés 2 esetben.

2) Halálozás.

Meghalt a megye területén 6993 egyén, finemből 3716, nőnemből 3277.

A különböző életkort tekintve meghalt: 0—1 évig 2691, 1—5 évig 1349, 5—10 évig 472, 10—20 évig 351, 20—30 évig 341, 30—40 évig 324, 40—50 évig 315, 50—60 évig 343, 60—70 évig 438, 70—80 évig 298, 80—90 évig 61, 90—100 évig 10.

A halált okozó kóralakokat tekintve: Halva született 252, vele született gyengeség 521, heveny agyvízkórban 59, agy- és agykérlobban 117, gerincagylobban 1, elmekórban 1, toroklobban 24, hártás torokgyíkban 93, roneselő toroklobban 72, hörgőlobban 3, hökhuruban 163, mellhártyalobban 25, tüdőlobban 235, tüdő vizenyőben 46, gége vizenyőben 1, tüdőszélhűdésben 6, tüdőlégdagban 38, mellvízkórban 14, szerves szívbántalmakban 37, szívburoklobban 6, ütérdagban 1, gyomorlobban 2, gyomorellágyulásban 2, átfiró gyomorfelekélyekben 11, has-hártyalobban 29, béllob- és bélhuruban 280, hasmenésben 252, vérhasban 247, hány-székelésben (cholera) 10, bélsárhányásban (kiszorult sérv következtében) 15, májlobban 41, veselobban 10, Bright-féle vesekórban 22, méhlobban 26, gyermekágyi lázban 26, nehéz szülésben 43, lughyólyaglobban 7, hólyagos himlőben 11, vörhenyben 191, veres himlőben 98, orbáncban 11, hagymázban 350, tüdőgümőkórban 934, görvénykórban 74, súlyben 8, pokolvarban 18, gyermekaskzórban 490, különféle szervek rákjában 72 (?), vízkórban 318, csontszubban 4, genyverben 13, köszvényben 18, angol kórban 2, cukros hugarban 1, bujakórban 1, veres agygutában 136, vérzéseken 31, ideges hűdéseken 92, iszákosak rezgőjében 1, dermenetben 12, göröcsökben 764, agykórban 228, véletlen és erőszakos halállal 60, öngyilkosság által 11, a halált okozó betegség nincs tudva 306 esetben, összesen 6993.

Az öngyilkosság 11 eseténél 10-ben kötél által, egy esetben pedig lőfegyverrel hajtattott végre az öngyilkosság, melynek okául részint családi és vagyoni zilált viszonyok, részint búskomorság szolgált.

Levonva a szülöttek 11,023-nyi létszámából a meghaltak 6993-nyi létszámát, marad szaporulat 4030.

E szaporulat a megye egyes községeit tekintve, következőleg oszlik fel: Gyulán 415, Váriban 52, Dobozen 43, Kétegyházán 121, Csabán 809, Gyomán 170, Endrődön 143, Kigyóson 105, Békésen 336, Berényben 172, Tarcsán 96, Szarvason 407, Ócsodón 71, Sz.-Andráson 41, orosházi járásban 631, szeghalmi járásban 418.

Házasságra lépett 1631 pár. Látélet könnyű testi sérelemről kiállított 282, súlyos testi sérelemről 49. Hul-laboncolás részint törvényszéki, orvosi, részint rendőri célokból eszközöltetett 14.

III. Állat egészségügyi viszonyok.

Hasznos házi állataink között a nyári és őszi hónapokban az ugynevezett száj- és körömfájás uralgott ez évben járványosan, melyek közül az előbbi rosz indulatu lefolyást nem mutatott s átmenet az úszkösödésbe nem

észleltetett. A keleti marhavészről megyénk teljesen érintetlen maradt.

Gyula april 30. 1870.

Közi: Dr. Kovács István,
Békésmegye főorvosa.

A gyulai torna- és tűzoltóegylet majus 1-én tartott közgyűlése jegyzőkönyvéből.

A közgyűlést gróf Almási Kálmán elnök, szívélyes üdvözléssel nyitja meg s örömet fejezvé ki a felett, hogy Gyula városában ezen hasznos és üdvös célu egylet szerencsésen megalakult, megköszöni az elnöké lett megválasztatása által irányában kifejezett bizalmat, melyet tevékenység által ígér viszonzni.

Ezután a gyűlés a tanácskozássra kitzított tárgyak elintézésére tér át s mindenekelőtt felolvastattott Mojsisovics Vilmos ig. alelnöknek az egylethez intézett levele melyben tisztéről — magánviszonyai változta miatt — lemond. — A lemondás — tekintve a felhozott okokat — elfogadjatik, s a közgyűlés nem titkolhatja el sajnálatát a felett, hogy az egylet alakulása első szakában épen azon férfutól kénytelen megválni ki az egylet létrehozásában kezdeményező s annak legfőbb előmozdítója volt; miért is a közgyűlés kiváló érdemei elismerésüül jegyzőkönyvileg köszönetet mond s egyuttal tiszteletbeli alelnökül egyhangulag megválasztja.

Elnök felhívja a gyűlést, hogy a Mojsisovics Vilmos lemondása folytán üresedésbe jött ig. alelnökségre más egyént válaszon. Mire a közgyűlés — kivételesen eltérve az alapszabályrendelet titkos szavazás módjától — közfelkiáltással Janó Sándor eddigi titkárt választja meg ig. alelnökül; az ekként üresedésbe jött titkárságra pedig ugyancsak közfelkiáltással Dobosfi Alajos választatik meg.

Az igazgató választmány által beterjesztott 1870-ik évi költségvetés tárgyában határozatott, hogy miután a tornahelyiség felszerelésére ez évben tetemes kiadások igényeltetnek, melyek halasztást nem szenvedhetnek: az előterjesztett költségvetés tetelei helybenhagyatnak; az abban kitett egyes összegekre nézve pedig az igazgató választmány felhatalmaztatik, hogy a körülményekhez alkalmazkodván, a hiányzó összeget — a mennyiben ez az évi rendes bevételekből ki nem telik — a takarékpénztárban elhelyezett bálí-jövedelemből fedezze.

Igazgató alelnök bejelentvén, miszerint a választmány a közgyűlés jóváhagyása reményében, Oheroly Jánost torna- és vivőmesternek 800 ft, évi fizetés mellett megválasztotta: e választás közgyűlésileg helyben hagyatik a tornatanár fizetésére folyóvá tétetik.

Ugyancsak az ig. alelnök, mint a f. é. febr. 12-én megtartott egyleti táncvigalom rendező bizottságának elnöke, az ezen táncvigalom alkalmából befolyt jövedelemről számadását bemutatván: ennek megvizsgálására Szigethy Lajos tagtárs elnökle alatt Ormós János és Endrefi Károly egyleti tagok kiküldetnek.

Ugyancsak ig. alelnök indítványa folytán a befolyt bálíj-jövedelem s ezután befolyandó rendkívüli jövedelmekből egy alaptőke alakítása elhatározatott, s egyuttal — miután az egylet egyelőre kénytelen a felszerelések elodázhatlan megszerzése végett a kérdéses bálíj-jövedelemhez nyulni utasittatik a választmány, hogy az ekként megcsontított tőkét, s ezután befolyandó rendes bevételekből helyreépölteni s évről évre gyarapítani igyekezzék.

A jegyzőkönyv hitelesítésére Ferenci Alajos, Hajossy Ottó és Endrefi Károly egyli. tagok kiküldetnek.

Vidéki levelezés.

B.-Csaba, 1870. május 1.

„Áll a testgyakorló. Éljen Bartóky István!” Tulajdonképen elég volna ennyit mondani; no de a magyar ember nincs el kevés szóval, mondjunk hát többet is.

Még valamikor a mult évben történt, hogy a magyar isteni tiszteletet járó evangélikusok bizonyos templomi diszítványra pénz gyűjtöttek. Ezen pénz egy része fennmaradt. Utóbb kérdéssé válván hova fordítása, az illetők abban állapodtak meg, hogy a fennmaradt összeg újabb gyűjtés által szaporitassék s azután belőle, kiválólag az itteni magyar elemi iskola és az algyimnasium használatára, egy szerény kis testgyakorló intézet állitassék.

A gyűjtést Bartóky István vállalta el, mi azt jelentette, hogy a eél elvan érve.

Gondolom, most april 3-án, összehívja Kemény Mihály, ez ügyben elnök, az illetőket további tanácskozássra; Bartóky jelenti, hogy a szükséges pénz-összeg egyutt van, mely ha magában véve nem valami nagy is, nagyobbul az által, hogy a helybeli ügyszerető iparosok a készülékek elkészítésére ingyen vállalkoztak; a tanács-

kozok megválasztanak egy teljhatalmu bizottmányt, mely a dolgot azonnal tovább érlelje.

Két nap mulva összeül a bizottmány ugyancsak Kemény elnöke alatt, meghatároz minden idevágó részletet; még az nap kieszközli helyiségnek a polgári kör tágas kertjét; még az nap megrendel 13 db. testgyakorló készüléket; másnap a helyiség célszerű átalakításához hozzáfog.

Április 25-én megnyílt a b.-csabai magán testgyakorló intézet, 140 tanulóval. Tandij nincs csupán beiratási díj, ez is csak a helyiség gondozására, korosabb tanulókról még nem szólhatni.

No de csak nem ugrálnak ott a tanulók magukban, céltalanul? Bizony nem! Ott van Bartóky egyik, — ott van Német Lajos, a magyar elemi iskola kintinó tanítója másik vezetőül, kiknek ügyszeretete és ügyessége kezkeszkedik a tanítás rendszeres vezetéséről. Jutalmuk a hetenkint négyszeri fásztó munkáért? 140 gyermek hálája s minden méltányos embernek őszinte becsülése.

Azért részletezem talán kellett en ezen dolgot, hogy a vidék láthassa, miszerint az oly igen sürgetővé vált testgyakorlás csupán addig kivihetetlen, míg sokat beszélve — semmit sem teszünk.

Hogy Csaba magánál az elemi testgyakorlásnál nem állapodik meg, azt előre is mondhatom.

Ujdonságok.

— **A közigazgatási miniszter** a Mandis János pénzügyi tanácsos által írt „Dohánytermelési kézikönyv”-ből 28 példányt küldött le a megyéhez, a szorgalmasabb dohánytermelők közötti ingyenes kiosztás végett.

— **Az április 28-ki tüzvész** szándokos gyújtás következménye volt. Ugyanis özvegy K. Iné Buse Flóra nevé 13 éves szolgálója egy kis házi csinyt követően el, hogy az öt érendett büntetéstől meneküljön, jónak látta gazdasszonya távollétében a házat felgyújtani, bizton remélvén, hogy e nagyobb baj által gazdasszonya figyelmét a kis excessustól elvonandja. Ez ugyan sikerült is neki, hanem most már börtönben ül s várja méltó büntetését.

— **A gyulai kör** (casino) tagjai lakomával és táncol fogják legközelebb az egyet új helyiségét felavatni.

— **A honvéd-lövölde** a vásárálláson elkészült. A gyors és célszerű felállítás érdeme — mint értesülünk — Bálványi János főhadnagyot illeti.

— **A torna- és tüzoltó egyesület** választmányja kedden és csütörtökön ülést tartott. A művezető fizetésének és a tüzoltósági rendszabályoknak megállapítása voltak a tanácskozási tárgyai.

— **Állandó liba-kiállítás** tartatik a „Korona” vendéglő és román-iskola előtti térségen egy idő óta. Kezdődik kora reggel s tart alkonyatig, igen kellemes látványul szolgálván a járó-keleőknek, kiknek nagyon figyelmesen kell a térségen átlépdelni, nehogy az apró állatkákat eltapossák, vagy lábikráikat a harcias gunárok által megcsipessék. Szelid gyermekleányok ábrándos dudolás mellett őrzik a gyepen heverve libácskáikat, melyek ékes gágogása meglepő őszhangban egyesül a kis leányok és a várkerti fülemile danájával. Még egy pár szelid bárány s béka-kurutyolás kellene — és a kép megnyugván költői színezettel bírna. Ha valaki az idylek e fajtáját szereti, jöjjön a mondottam térségre, mely a költészetet pártolóvárosi előjáróság erélye folytán — elvagyunk rá készülve — továbbra is alibácskák csendes tanyája marad.

— **A szép május első napja**, nekünk gyulaiaknak — nem volt szép. Hűvös és borongó időre ébredtünk e napon s csak is a kalendárium jelezte, hogy május elseje van; a természet szépségeivel ezuttal elmaradt. Általában az időjárás ép oly szeszélyes, mintha valami szép nő volna: mikor azt várná az ember, hogy a tavasz virágai és illatával árszt el bennünket, rideg téllel köszönt be vagy megfordítva. Csak aztán komolyabb következmények ne álljanak be, a termés-kilátások úgy sem lévén valami nagyon biztatók.

— **Csütörtökön este** a „Korona” kávéházban Boka József hegedű művész játszott nem nagy közönség előtt.

— **A szarvasi főgymnasium ifjusága** e hó 17-én majális rendez.

— **Nem tartjuk feleslegesnek** azok neveit felemlíteni, kik a helybeli torna- és tüzoltó egyesület alapító-tagjaiaként iratták be magukat. Eddigél számszerint tizenhatan vannak, s az általuk aláírt összegek 1050 forint képviselnek az egyesület alapítójában. — A névsor következő: Beliczey István 100 forint. Grimm Károly 50 forint. Harsányi János 50 forint. Kliment Gyula 100 forint. Kis Elek 50 forint. Mojsisovics Vilmos 50 forint. Moldoványi Gyula 50 forint. Moldoványi Áljós 50 forint. Prinz József 50 forint. Papp Mihály 50 forint. Sztójánovics Szilárd 100 forint. Szigethy Lajos 50 forint. Somogyi Sándor 50 forint. Szabó Sándor 100 forint. Szigeti Lajos 50 forint. gróf Wenckheim Frigyes 100 forint. — Örömmel tesszük közzé ez eredményt s szívből óhajtjuk, hogy az alapító-tagok e névsorát legközelebb egy jó hosszú listával toldhassuk meg.

Vegyes hírek.

— **József főherceg** Alesuton megbetegedett. Hogy-létéről még biztost nem tudni, de a baj, ha talán nem is veszélyes, eléggé komoly lehet, mert a főherceg házi orvosa Novák Antal honv. törzsorvos Alesutra kihivatott.

— **József főherceg** csak őszkor lesz Budavár állandó lakosa, mintán a régi Teleky-féle ház a Hentzi-téren, melyet a főherceg számára alakítanak át, csak őszkor válik lakhatóvá. A főherceg s családja állandóan ott tartózkodása által mindenesetre sokat fog nyerni élénkségen Budavára.

— **Erdődy S. gróf** közelebb nem épen csekély bajtól menekült Bécsben. Szilaj méné a járda mellett lépegetett. Egy bécsi mesterlegény boszankodván e miatt, ráütött a gróf lovára, mely az ütésre roppantul ágaskodni kezdett s vadul neki iramodott az utónagy tömegnek. A gróf nagy ügyel-bajjal visszatartatá lovát s visszatügette a mesterlegényhez, rá jót ütött ostorával. Erre egy pár kézműves a grófra rohant, lovát fel akarták tartóztatni, őt pedig lerántani lováról, hogy megverjék. A gróf azonban ügyesen átugrott a legények feje fölött s szerencsésen kimenekült a csetepatéből.

— **Középszolnok tasnádi kerületében**, hol az ellenzék részéről már hetek előtt emlegették Horn Ede képviselőjelöltséget, Guthy Benőt választák meg 1125 szavazattal a nemzetiségi Papp László ellenében, ki 690 szavazatot kapott. Horn Ederől, úgy látszik, szó sem volt a választásnál. A románok az említett választás ellen óvást tettek.

— **Fiuméből írják** mult hó 28-ról, hogy az nap reggel 4 órakor roppant erős földrengés riasztá fel álmából az ottani lakosságot. Hét és fél órakor a rengés ismétlődött, hanem a rázkódtatás már valamivel gyöngébb volt. Clánából is hasonló hírek érkeztek. A földrengés azonban sem itt, sem ott nem okozott nagyobb károkat.

— **A budavári Hentzi-szobor** előtt egy egész bucsujáró karaván állott meg május 4-én délelőtt s szent éneket zengedezett, közébe a szent köveket is csökölván. A jóhiszemű ajtatoskodók a Hentzi-szobrot Szt. György szobrának nézték s míg Máriát s a többi szenteket egyszerű, szt. Györgyöt huszszor is hívták segítségül. A budavári népség csakhamar egész kört képezett az ajtatoskodók körül, kik látván, hogy a népség nagyokat nevet, kezdték gyanítani tévedésüket. Egy arra menő hordárt meg is kérdeztek, hogy voltaképp kinek a szobra ez itt, midőn megtudták, hogy nem szt. György, ki a sárkányokat legyőzte, pironkodva szedték össze sátorfájokat s keresztvetés nélkül távoztak. Még a várbán levő paloták ablakaiból is nézték a buzgó bucsujárókat.

— **Ghicy Ignác** (Kálmán fivére) az országgyűlési ellenzék egyik tiszteltreméltó tagja e hó 4-én rövid betegség után meghalt.

— **Kolozsvárt** egy zsidó nő halt meg, kinek az izraelita temetőben csak 500 frtért akartak helyt adni, mert állítólag kikeresztelkedett. Ez utóbbi „állítólagos” körülményt megtudván a katolikus pap, követelte, hogy neki engedessék át a halott eltemetése, mi ellen ismét a rokonok tiltakoztak. Az eset utóljára a ministerium elé került, ez úgy döntött, hogy a zsidók 300 frtért tarthatnak sírhelyet adni ez elhunyt nő számára.

— **Egy pestvárosi póstamester** 12 éves fia közelebb halt meg oly betegségben, melyről a pesti orvosok sem tudnak teljes felvilágosítást adni. A tizenkét éves gyermek közelebb, rajzolás közben leejtő körzőjét, mely lábára esett s kis sebet ejtett. A seb a rögtön igénybe vett orvosi segély dacára nagyobbodott, a láb idomtanul megdagadt s a fiatal növendék harmadnap reggelre halott volt.

— **Pesten e hó 3-án** este 8—9 óra közt Toecsek János pesti munkás a legderültebb jókedvvel ment hazafelé munkájából egyik barátjával. A lánchid közepén kéri barátját, hogy várjon egy percig. Ez vár egy darabig, midőn egyszerre nagy zuhanást hall s barátjának hült helyét látja. A munkás a Dunába ugrott s örökre oda veszett. Egy másik munkás ugyanezen nap egyik hajó szélén dolgozgatva elsiklott s a Dunából, hova zuhant, csak halva huzhatták ki.

— **A budai drabantok**, kik a köteleesség pontos teljesítését gyakran végletekig viszik, egy kóbor lényt fogtak el Budavár téren. A sötét lény a budai setéségben többszöri kérdésre sem adván kielégítő választ, a 2 drabant kényszerülve érzé magát, hogy a „kóborlót” foglyul ejtse. A budai városnál nagy szemeket meresztettek ugyan a két drabontra, midőn éjnek idején 1 számmal (a szó legteljesebb értelmében) állítottak be az őrszobába. A gazdátlan szamarat most ott tartják a városkánál, míg gazdája nem akad, ki az ellátási költségeket megtérítse.

Gazdaszat, ipar, kereskedelem.

„Hogyan teleltek ki a vetemények s minő kilátások vannak a folyó évi termésekre?” cím alatt a „Gazdasági Lapok” című közlöny az ország különböző részeiből hozzá beérkezett jelentéseket közöl; melyek közül egy, a megyénkbeli kamuti pusztáról keltezett tudósítást, megyénk gazdái kedvéért, nem tartunk feleslegesnek közleni. Az érintett tudósítás így hangzik: Azon tér, melyről jelentésem szól s melynek úgy szólván közepén lakom, Békés, Csaba, és Csorvás, községek határainak ugynevezett pusztai földjeire vonatkozik (melynek mély termőrétege, vízmentes, kellő homokvegyülettel, jó fekete agyag földje van.) Ezeket ismét kétféle osztom, t. i. nagyobb (uri) birtokok, és lakosok földjeire.

Az elsön, a veteményekre a télnek semmi, vagy csak igen kevés káros befolyása volt; — az őszi buza vetések $\frac{3}{4}$ része jó, — $\frac{1}{2}$ -da középszerű, tehát kedvező időjárás mellett itt jó termésre számíthatni. — A repcék szenvedtek ugyan a fagyok miatt, de ki nem veszték, közepes termésre lehetne kilátásunk, ha a hernyó, mely már legtöbb helyen pusztítja, — hagyna valamit a gazda részére. Rozs, mit e vidéken csak zöldtakarmányul szoktunk vetni, s csak is az ahoz szükséges magot termelni, — igen szép.

A lakosok vetéseiről nem nyilatkozhatom ily kedvezőleg, mert itt már különösen a magassabban fekvő homokosabb földeken láthatni tökéletesen kifagyott buzát is; de miután ezek a nagy tömegnek csak igen kis részét teszik, azt tekintetbe sem véve, számokbaun ilyképp fejezem ki a buza vetések minőségét, $\frac{1}{2}$ rész jó, $\frac{3}{4}$ rész középszerű, $\frac{1}{4}$ rész silány; tehát kedvező időjárás mellett is, középszerű termésre kilátás nem igen van. Itt látszik meg az okszerűbb gazdálkodás a föld kíméletesebb használata, célszerű gépek alkalmazása, és a folytonos földzsarolás közti különbség, mert míg a nagyobb, rendezettebb gazdaságokban a földmennyiség, rendes trágyázás és megmunkálás mellett csak $\frac{1}{3}$ -ad, vagy legfeljebb $\frac{2}{3}$ részben vettetik buzával, addig a lakosság $\frac{3}{4}$ -át veti beföldjének, és felénél kevesebbet soha sem. Lucernásainak semmi baja. Gyümölcsfaik még teremhetnek, — a szőlő szeme azonban megvakult (elfagyott). A növénytenyészet általában véve, más évekhez képest az utóbbi fagyok miatt hátra van.

Vágó marha kivitele január és február hónapban. A legközelebb közétett kimutatások szerint Magyarországból és Ausztriából ez év két első hónapjában kivitetett ökrök 7,215 db. tehén 1,813 db, borjú 5,999 db. juh, kos, ürü, kecske 26,049 db. bárány 1542 db. sertés 60,751 darab.

Hetivásári tudósítás.

Gyula május 6. Bár a szántást, hol árvíz nem járt vagy nincs, már jobbára bevégezték, mégis csekély volt a behozatal általában a mai piacra.

Gabonafélék 80—90 szekér hozott, egy-két köblével gyengén terhelve. Dacára a pesti árcsökkenéseknek mindenféle gabona megtartotta árát, részben még valamivel drágult is, például a zab és kukuricának a legjava. A kereskedők tétlenül voltak általában, de a fogyasztó közönség mindent, mi behozott gyorsan megvett.

A prima búzából kicsiben 9.70—80 kron keit néhány köből; középszerű tiszta buza 8.50—9 frtig; csekély 8.—8.20 krig, jó kétszeres 8 frtig, csekélyebb 6.40—7.50 krig. Az árpa 5.30—40 kron vigan kelt; a csekély kukurica 5.30—40 kr, a jobb 5.60, a prima vetni való 5.80 kron, kivételképp még 6 frton is kelt egy-két köből. A csekély zab 5 frt, a jó 5.20 kron is talált vevőre. A kendermag ma is 10 frt volt, a mész 6—7 frt, a nádból kevés jöven, kapos volt és 10—11 frton kelt a középszerű, a legjobb szegni való pedig 13—14 frtig kelt 100 apró kévénkint, vagy 50 réti nagy kévénkint.

A ló és szarvasmarha vásár igen csekély volt, a legelőre hajtva van e hét elején jobbára minden jószág, néhány fejős tehén s egy-két ökör, egy-két meddő tehénből állott a vásár, a székre való húst ma először drágán fizették a mészárosok, mert drbját 10—12 frttal feljebb kellett venniök, mint azelőtt 10—15 nappal veszegették kényök-kedvök szerint, sertésvásár középszerű terjedelemben kelendőség nélkül. Bárány több jött a piacra, mint a mult heten, ára olcsóbb volt, egyesek 21—22 kron birtak venni fntra számítva.

Almát szelidebb, jobb fajut egy ide való kupec ember hozott távol vidékről, s vékáját a javának 4 frtjával adta a kofáknak.

Aszalványt egyetlen oláh szekér hozott, ezt is a kofák rögtön megvették kis zsákját 6 frtjával. A bácskai kender futja 38—40 kron kelt, de lassan. Szén és faféle kevés volt s mult heti áron kelt. A paszuly és szegletes borsó itecje 4—5 kr, az apró lencse és köleskása 7 kron kelt.

Sz. L.

